LIBERAREA CONDIȚIONATĂ ÎNAINTE DE TERMEN A PERSOANELOR CONDAMNATE LA DETENȚIE PE VIAȚĂ

Elena GROIAN
CZU: 341.231.14:343.265 groianelenagh@mail.ru

O condamnare pe viață reprezintă o sentință pe durată needterminată impusă de instanța de judecată imediat după condamnarea pentru o infracțiune penală, care necesită ținerea în închisoare a condamnatului, fie pentru restul vieții sale naturale, fie până la liberarea în urma unui proces judiciar, executiv sau administrativ, care consideră că condamnatul nu mai reprezintă un risc pentru societate. Liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen reprezintă o alternativă a detențiunii pentru persoana condamnată, în cazul în care aceasta este flexibilă de a păși pe calea corijării și reeducării, astfel în cazul condamnaților la detenție pe viață, statul oferă perspectiva de liberare condiționată fapt care asigură respectarea față de condamnați a prevederilor art.3 din Convenția Europeană pentru Drepturile Omului. Această perspectivă nu ar aduce numai speranță condamnatului, ci și un scop care să motiveze un comportament pozitiv din partea acestuia. Codul penal al Republicii Moldova reglementează liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen, privită ca un act de stimulare a persoanei condamnate, care îl motivează să fie eliberat înainte de a fi ispășit efectiv întreg termenul de pedeapsă stabilit prin sentința de condamnare. În acest sens, legiuitorul, prin reglementarea normei prevăzute la art.91 CP al RM [1], stabilește condiții bine determinate care necesită a fi întrunite și respectate de către deținut, pentru a se face posibilă aplicarea liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen și aparte, este prevăzută posibilitatea aplicării acestei instituții condamnaților la cea mai aspră pedeapsă – persoanelor condamnate la detenție pe viață.

Codul de executare al Republicii Moldova prevede ca scop al legii execuţional-penale „protecția drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanei, precum și acordarea de ajutor condamnaților pentru adaptare socială” [2]. După cum a fost descris anterior, legislația

Republicii Moldova nu definește care este scopul specific al detenţiunii pe viață, nici care este scopul executării unei astfel de pedepse, însă este evident că se aplică detenția pe viață în cazul când pedeapsa privativă de libertate pe o perioadă determinată nu va atinge scopul pedepsei penale. Pedeapsa detențiunii pe viață, fiind cea mai aspră pedeapsă prevăzută de legislația penală a RM, generează și o speranță mai invizibilă a persoanei condamnate de a fi eliberată înainte de termen. În acest context, legiuitorul totuși prevede câteva posibilități de a elibera de pedeapsă condamnații la detenție pe viață, înainte de termen, respectând câteva condiții strict prevăzute de lege, acest fenomen face parte din instituția liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen fiind clar redat prin norma juridică corespunzătoare, însă pe cât este de practic acest capitol urmează să cercetăm. Condițiile acordării liberării condiționate privesc, pe de o parte, executarea de către condamnat a unei părți de pedeapsă, iar pe de altă parte, persoana condamnatului, comportamentul acestuia în timpul executării pedepsei [3, p. 241].

În legislația penală națională, conform alin. (5) art.91 CP, persoana care execută pedeapsa detenţiunii pe viaţă poate fi liberată condiţionat de pedeapsă înainte de termen, dacă instanţa de judecată va considera că nu mai există necesitatea executării de mai departe a pedepsei şi dacă această persoană a executat efectiv cel puţin 30 de ani de închisoare, fără a se lua în calcul compensarea privilegiată a zilelor de muncă [1]. Condiția privind executarea de către condamnat a unei părți din pedeapsă privește executarea unei părți din pedeapsă ca o garanție că finalitatea acesteia a fost atinsă, adică cel condamnat a fost reeducat și nu mai este nevoie de executarea pedepsei, [4, p.187]. Menţiunea din textul legii privitoare la durata din pedeapsă care este necesar a fi executată, face posibil ca persoana condamnată la detenție pe viață [5, p. 99-123] să fie liberată condiţionat mai repede decât alţii, deşi toţi au început executarea pedepsei în aceeaşi zi şi au acelaşi cuantum de pedeapsă nelimitat, pentru aceeaşi infracţiune.

În conformitate cu jurisprudența CtEDO, în mai multe state membre ale Consiliului Europei, o persoană poate fi condamnată la închisoare pe viață fără a avea vreo perspectivă de liberare condiționată. Acest lucru este cunoscut drept „condamnare pe viață fără drept de apel” și

acest aspect contravine prevederilor art.3 din Convenție. Prin urmare, avem ca exemplu de practică judiciară internațională unele cazuri concrete prin care Curtea se expune prompt și expres privitor la lipsa unei perspective de liberare față de persoanele condamnate la detenția pe viață. În ultimii ani, Curtea a examinat un număr de cazuri în care tribunalele din diferite țări au impus pedeapsa pe viață fără posibilitatea liberării timpurii sau condiționate și unde, dincolo de motivele de compasiune ori circumstanțele excepționale, o pedeapsă pe viață, înseamnă că era aplicată pe viață. Cea mai cunoscută hotărâre a Curții de până acum, exprimată de Marea Cameră în cauza Vinter și alții vs Regatul Unit [6], afirmă că nu este compatibil cu demnitatea umană, și de aceea contrar art. 3 din CEDO, ca un stat să priveze o persoană de libertate, fără a-i da cel puțin șansa ca într-o zi să-și recâștige acea libertate.

Din această concluzie rezultă că, în cazul în care legislația internă nu prevede posibilitatea unei astfel de reexaminări, o pedeapsă cu detențiunea pe viață nu respectă normele de la art. 3 din Convenție. În plus, un condamnat la detenție pe viață are dreptul să știe, la începutul executării pedepsei, ce trebuie să facă pentru a fi avut în vedere pentru punerea în libertate și în ce condiții, inclusiv momentul când o reexaminare a pedepsei va avea loc sau poate fi solicitată. Prin urmare, în cazul în care legislația internă nu prevede niciun mecanism sau posibilitate de reexaminare a unei pedepse cu detențiunea pe viață, incompatibilitatea cu art. 3 în acest sens apare încă din momentul aplicării pedepsei detențiunii pe viață și nu într-o etapă ulterioară a detenției".

În Republica Moldova, la etapa actuală se află în detenție aproximativ 7.800 de persoane dintre care 121 sunt condamnate pe viață, preponderent pentru comiterea crimelor și violurilor. În fiecare an numărul lor este în creștere, iar în ultimul deceniu, niciun condamnat pe viață nu a fost liberat înainte de termen, potrivit surselor Ministerului Justiției al RM [7].

Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și Tratamentelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante (CPT) [8] a criticat însuși principiul acestor sentințe în mai multe rapoarte ale vizitelor, exprimându-și serioase rezerve asupra faptului că o persoană

condamnată la închisoare pe viață este considerată definitiv ca periculoasă și este privată de orice speranță de liberare condiționată (doar pe motiv de compasiune sau prin iertare).

Practica detenției pe viață și evaluarea posibilității de liberare condiționată a fost cercetată de mai mulți participanți la înfăptuirea justiției, prin prisma normelor internaționale și astfel Moldova urmează să găsească un mecanism viabil de liberare înainte de termen. Misiunea Norvegiană de Experți pentru Promovarea Supremației Legii (NORLAM) a asistat instituțiile de profil de la noi prin aplicarea strategiilor de resocializare, pentru reformarea și umanizarea sistemului penitenciar.

În concluzie, trebuie să schimbăm percepția celor care participă la actul de justiție și a societății, față de cei care se află în detenție pe viață, aceasta fiind cea mai dură pedeapsă ce se aplică în Republica Moldova.

Referințe:

1. Codul penal al Republicii Moldova, Legea nr. 985 din 18.04.2002.
2. Codul de executare al Republicii Moldova, Legea nr. 443 din 24.12.2004.
3. GRAMA, M., BOTNARU, S., ș.a. *Drept penal. Partea generală.* Vol. II. Chișinău, 2016. p. 241.
4. RUSU, M.I. Instituții de drept penal. Partea generală. București, 2007. p.187.
5. DROSU, V., BURCILĂ, N. *Detențiunea pe viață și liberarea condiționată înainte de termen în RM.* Chișinău, 2017, pp.99-123.
6. *Vinter și alții împotriva Regatului Unit,* hotărâre (Marea Cameră) din 9 iulie 2013, pct. 119-122
7. https://sputnik.md/moldova/20170514/12640204/detinutii-din-moldova-eliberati-inante-de-termen.html
8. Raportul anual de activitate al Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și Tratamentelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante (CPT), 2017-2019.